

DOPORUČENÍ

RADA

DOPORUČENÍ RADY

ze dne 22. května 2019

o vysoce kvalitních systémech předškolního vzdělávání a péče

(2019/C 189/02)

RADA EVROPSKÉ UNIE,

s ohledem na Smlouvu o fungování Evropské unie, a zejména na článek 165 této smlouvy,

s ohledem na návrh Evropské komise,

vzhledem k těmto důvodům:

- (1) Evropský pilíř sociálních práv⁽¹⁾ uvádí jako svou 11. zásadu, že všechny děti mají právo na cenově dostupné a kvalitní vzdělávání a péči v raném věku. To je v souladu s Listinou základních práv Evropské unie⁽²⁾, která uznává vzdělávání jako právo, s Úmluvou OSN o právech dítěte a s cílem udržitelného rozvoje OSN 4.2, který stanoví, že do roku 2030 by všechny dívky a chlapci měli mít přístup ke kvalitním systémům předškolního vývoje, péče a vzdělávání.
- (2) Ve svém sdělení „Posilování evropské identity prostřednictvím vzdělávání a kultury“⁽³⁾ předkládá Evropská komise svou vizi evropského prostoru vzdělávání, v níž je uznána úloha předškolního vzdělávání a péče při vytváření pevných základů pro vzdělávání ve škole a během celého života. Závěry Rady o rozvoji škol a vynikající výuce⁽⁴⁾ a doporučení Rady o klíčových kompetencích pro celoživotní učení⁽⁵⁾ zdůraznily klíčovou úlohu, kterou může hrát předškolní vzdělávání a péče při podpoře učení všech dětí, jejich dobrých životních podmínek a vývoje.
- (3) Jak tvůrci politik, tak výzkumní pracovníci si jsou vědomi toho, že právě v předškolním věku⁽⁶⁾ se u dětí utvářejí základy a schopnost učit se po celý život. Učení je postupný proces; vybudování pevného základu v předškolním věku je předpokladem dosažení vyšší úrovně kompetencí a úspěšnosti při vzdělávání, a má rovněž zásadní význam pro zdraví a dobré životní podmínky dětí. Předškolní vzdělávání a péči je proto třeba považovat za základ systémů vzdělávání a odborné přípravy a musí být nedílnou součástí kontinuálního vzdělávání.
- (4) Účast na předškolním vzdělávání a péči je přínosná pro všechny děti, zejména pak pro děti ve znevýhodněném postavení. Pomáhá zabránit vzniku nedostatků v oblasti dovedností v předškolním věku, a proto je základním nástrojem v boji proti nerovnostem a chudobě v důsledku nízkého vzdělání. Poskytování služeb předškolního vzdělávání a péče musí být součástí integrovaného souboru politických opatření, která jsou zaměřena na práva dětí a jejichž cílem je zlepšit budoucnost dětí a přerušit mezigenerační cyklus znevýhodnění. Zlepšení poskytování služeb proto přispívá k plnění závazků přijatých v doporučení Komise „Investice do dětí: východisko z bludného kruhu znevýhodnění“⁽⁷⁾ a v doporučení Rady z roku 2013 o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů v členských státech⁽⁸⁾.

⁽¹⁾ Dokument 13129/17.

⁽²⁾ Úř. věst. C 326, 26.10.2012, s. 391.

⁽³⁾ Dokument COM(2017) 673 final.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 421, 8.12.2017, s. 2.

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 189, 4.6.2018, s. 1.

⁽⁶⁾ Předškolní věk je definován jako věk od narození zpravidla do 6 let a odpovídá úrovni vzdělání ISCED 0.

⁽⁷⁾ Úř. věst. L 59, 2.3.2013, s. 5.

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 378, 24.12.2013, s. 1.

- (5) Účast na předškolním vzdělávání a péči má celou řadu výhod⁽⁹⁾ jak pro jednotlivce, tak pro společnost jako celek, od zlepšení úrovně dosaženého vzdělání a výsledků na trhu práce až po snížení počtu intervencí v sociální a vzdělávací oblasti a dosažení soudržnějších a inkluzivnějších společností. Děti, které navštěvovaly předškolní vzdělávání po dobu delší než jeden rok, dosáhly podle studií PIRLS⁽¹⁰⁾ a PISA⁽¹¹⁾ lepších výsledků v jazyce a matematice. Účast na kvalitním předškolním vzdělávání a péči se rovněž ukázala jako důležitý faktor pro předcházení předčasným odchodům ze vzdělávání⁽¹²⁾.
- (6) Vzdělávání a péče od nejranějších období života hrají zásadní roli i v tom ohledu, že pomáhají učit se soužití v heterogenních společnostech. Tyto služby mohou posílit sociální soudržnost a začlenění několika způsoby. Mohou sloužit jako místa setkávání rodin. Mohou přispívat k rozvoji jazykových kompetencí dětí, a to jak v jazyce dané služby, tak v prvním jazyce⁽¹³⁾. Prostřednictvím sociálně-emocionálního učení mohou zkušenosti z předškolního vzdělávání a péče umožnit dětem naučit se, jak být empatické, a dozvědět se rovněž o svých právech, o rovnosti, toleranci a rozmanitosti.
- (7) Investice v raných fázích vzdělávání mají v rámci všech fází vzdělávání nejvyšší návratnost, což platí zejména pro děti ve znevýhodněném postavení⁽¹⁴⁾. Výdaje na předškolní vzdělávání a péči představují včasnou investici do lidského kapitálu s vysokou návratností.
- (8) Dostatečná nabídka, přístupnost a cenová dostupnost vysoce kvalitních zařízení péče o děti jsou kromě toho klíčovými faktory, které umožňují ženám i mužům s pečovatelskými povinnostmi zapojit se do trhu práce, jak konstatovala Evropská rada na svém zasedání v Barceloně v roce 2002 a jak je uvedeno v Evropském paktu pro rovnost žen a mužů⁽¹⁵⁾ a ve sdělení Komise o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem přijatém dne 26. dubna 2017⁽¹⁶⁾. Zaměstnanost žen přímo přispívá ke zlepšení socioekonomické situace domácností a k hospodářskému růstu.
- (9) Investování do předškolního vzdělávání a péče je dobrou investicí pouze tehdy, jsou-li poskytované služby vysoce kvalitní, přístupné, cenově dostupné a inkluzivní. Z dostupných údajů vyplývá, že přínosné jsou pouze vysoce kvalitní služby předškolního vzdělávání a péče, zatímco služby nízké kvality mají výrazný negativní dopad na děti a na společnost jako celek⁽¹⁷⁾. Politická opatření a reformy musí upřednostňovat hlediska kvality.
- (10) Celkově vynakládají členské státy na předškolní vzdělávání a péči výrazně méně prostředků než na primární vzdělávání. Jak vyplývá ze zprávy, která hodnotí pokrok při plnění barcelonských cílů⁽¹⁸⁾, neposkytují služby předškolního vzdělávání a péče v současné době dostatek míst a poptávka převyšuje nabídku téměř ve všech zemích. Bylo prokázáno, že nedostatečná nabídka, přístupnost a cenová dostupnost jsou jednou z hlavních překážek bránících využívání těchto služeb⁽¹⁹⁾.
- (11) Evropský parlament ve svém usnesení ze dne 14. září 2017 o nové agendě dovedností pro Evropu⁽²⁰⁾ vyzývá členské státy ke zkvalitnění předškolního vzdělávání a péče a k zajištění širšího přístupu k nim, jakož i k řešení nedostatečné infrastruktury, která by nabízela kvalitní a dostupnou péči o děti pro všechny příjmové kategorie, a ke zvážení možnosti poskytnout bezplatný přístup rodinám, které žijí v chudobě a v sociálním vyloučení.

⁽⁹⁾ Výhody předškolního vzdělávání a péče a podmínky jejich získání, zpráva Evropské sítě odborníků na ekonomiku vzdělávání (EENEE).

⁽¹⁰⁾ Mezinárodní šetření čtenářské gramotnosti (studie PIRLS).

⁽¹¹⁾ Program pro mezinárodní hodnocení žáků (PISA), OECD (2016), studie s názvem „Education at a Glance“.

⁽¹²⁾ Evropská komise (2014), studie o účinném využívání předškolního vzdělávání a péče za účelem předcházení předčasným odchodům ze vzdělávání.

⁽¹³⁾ Prvním jazykem se rozumí varianta či varianty jazyka osvojené v raném dětství (přibližně před dosažením věku dvou či tří let), v nichž byla poprvé získána schopnost vyjadřovat se lidským jazykem. Tento pojem se upřednostňuje před pojmem mateřský jazyk, který je mnohdy nepřesný, neboť první jazyk není nezbytně pouze jazykem matky.

⁽¹⁴⁾ Ekonomické aspekty lidského rozvoje a sociální mobility, *Ekonomická ročenka*, svazek 6 (2014), 689–733. (The Economics of Human Development and Social Mobility, *Annual Reviews of Economics*, Vol.6 (2014), 689-733.)

⁽¹⁵⁾ Úř. věst. C 155, 25.5.2011, s. 10.

⁽¹⁶⁾ Dokument COM(2017) 252 final.

⁽¹⁷⁾ Výsledky šetření týkajícího se účinků předškolního vzdělávání a péče na vývoj dětí (A Review of Research on the Effects of Early Childhood Education and Care on Child Development). Zpráva o projektu CARE (2015).

⁽¹⁸⁾ Dokument COM(2018) 273 final.

⁽¹⁹⁾ OECD (2017), *Silný začátek 2017: klíčové ukazatele OECD týkající se předškolního vzdělávání a péče (Starting Strong 2017: Key OECD Indicators on Early Childhood Education and Care)*; Eurofund (2015), *Předškolní péče: přístupnost a kvalita služeb (Early childhood care: Accessibility and quality of services)*.

⁽²⁰⁾ Dokument P8_TA(2017)0360.

- (12) Služby předškolního vzdělávání a péče musí být zaměřeny na děti; děti se nejlépe učí v prostředích podporujících jejich zapojení a zájem o učení. O organizaci a výběru vzdělávacích aktivit a pomůcek se mezi pedagogy a dětmi často diskutuje. Služby by měly nabízet bezpečné, podnětné a laskavé prostředí a poskytovat společenský, kulturní a fyzický prostor s celou škálou možností, jak mohou děti rozvíjet svůj potenciál. Nejlépe koncipované poskytování těchto služeb je takové, které je založeno na základním předpokladu, že vzdělávání a péče jsou neoddělitelné. Mělo by se přitom vycházet ze zásady, že dětství je hodnotou samo o sobě a že by děti v raném věku měly být nejen připravovány na školu a dospělost, ale mělo by se jim rovněž dostávat podpory a ocenění.
- (13) V kontextu, který je vymezen celostátními, regionálními nebo místními předpisy, by rodiny měly být zapojené do všech aspektů vzdělávání svých dětí a péče o ně. Rodina je prvořadým a nejdůležitějším zázemím, v němž děti vyrůstají a vyvíjejí se, a rodiče a opatrovníci jsou zodpovědní za dobré životní podmínky, zdraví a vývoj dětí, o něž pečují. Služby předškolního vzdělávání a péče jsou ideální příležitostí k vytvoření integrovaného přístupu, neboť vedou k prvnímu osobnímu kontaktu s rodiči. Rodičům, kteří čelí problémům, by mohly být v rámci domácích návštěv nabízeny individuální poradenské služby. Aby se rodiče mohli skutečně zapojit, měly by být služby předškolního vzdělávání a péče koncipovány ve spolupráci s rodinami a měly by být založeny na důvěře a vzájemném respektu⁽²¹⁾.
- (14) Účast na předškolním vzdělávání a péči může být účinným nástrojem k dosažení rovnosti při vzdělávání dětí ve znevýhodněném postavení, v jakém jsou například děti některých migrantů nebo menšinových skupin (jako jsou Romové) a děti uprchlíků, děti se speciálními potřebami včetně zdravotního postižení, děti v náhradní péči a děti žijící na ulici, děti uvězněných rodičů a děti v domácnostech, které jsou vystaveny obzvláštnímu riziku chudoby a sociálního vyloučení, jako jsou domácnosti s jedním rodičem nebo početné rodiny. U dětí uprchlíků je vzhledem k jejich zranitelné situaci nutná větší podpora. Chudoba, fyzické a emocionální stresory, traumata a chybějící jazykové dovednosti mohou snižovat jejich budoucí vyhlídky, pokud jde o vzdělání, a bránit úspěšnému začlenění do nové společnosti. Účast na předškolním vzdělávání a péči může pomoci tyto rizikové faktory zmírnit.
- (15) Poskytování inkluzivního předškolního vzdělávání a péče může přispět k plnění závazků přijatých členskými státy v Úmluvě OSN o právech dítěte a v Úmluvě OSN o právech osob se zdravotním postižením, jejichž signatáři jsou všechny členské státy.
- (16) Návrh klíčových zásad rámce kvality⁽²²⁾ zveřejněný v roce 2014 byl prvním prohlášením evropských odborníků z 25 zemí o kvalitě předškolního vzdělávání a péče. Prohlášení jsou založena na pěti rozměrech: přístup, zaměstnanci, vzdělávací program, monitorování a hodnocení a správa a financování. Celkem bylo učiněno deset prohlášení o zkvalitnění poskytování předškolního vzdělávání a péče. Tento dokument šířily v mnoha zemích místní zainteresované strany zapojené do iniciativ zaměřených na prosazování politik, výzkum a odbornou přípravu. V těchto zemích zapůsobil navržený rámec jako účinný katalyzátor změn, neboť přispěl k procesům politických konzultací, které podpořily stávající reformní cesty.
- (17) Všech pět rozměrů rámce kvality má zásadní význam pro zajištění vysoce kvalitních služeb. Na život dětí má dlouhodobý dopad zejména práce odborníků v oblasti předškolního vzdělávání a péče. V mnoha zemích však má toto povolání poměrně nízkou popularitu a status⁽²³⁾.
- (18) K plnění své profesní role při podpoře dětí a jejich rodin potřebují pracovníci v oblasti předškolního vzdělávání a péče komplexní znalosti, dovednosti a kompetence, jakož i plné porozumění vývoje dítěte a znalost pedagogiky předškolního věku. Profesionalizace zaměstnanců má klíčový význam, neboť existuje pozitivní korelace mezi vyšší úrovní přípravy a lepší kvalitou služeb a vyšší kvalitou interakcí mezi zaměstnanci a dětmi, a tedy lepšími výsledky, pokud je o vývoj dětí⁽²⁴⁾.

⁽²¹⁾ Politický dokument *Děti v Evropě* (2008), Služby určené malým dětem: vypracování evropského přístupu (A *Children in Europe* policy paper (2008), Young children and their services: developing a European approach).

⁽²²⁾ Návrh klíčových zásad rámce kvality pro předškolní vzdělávání a péči (2014), zpráva Pracovní skupiny pro předškolní vzdělávání a péči pod záštitou Evropské komise.

⁽²³⁾ Eurofound (2015), Předškolní péče: pracovní podmínky, odborná příprava a kvalita služeb – systematický přezkum (Early childhood care: working conditions, training and quality of services - A systematic review).

⁽²⁴⁾ Evropská komise (2011): Požadavky na kompetence v oblasti předškolního vzdělávání a péče.

- (19) Rada poskytovatelů služeb spolupracuje s asistenty, jejichž hlavní úlohou je podporovat pedagogy pracující přímo s dětmi a rodinami. Obvykle mají nižší kvalifikaci než pedagogové a v mnoha zemích se lze stát asistentem bez nutnosti splnit jakékoli kvalifikační požadavky. Proto je profesionalizace zaměstnanců včetně asistentů nezbytná⁽²⁵⁾. Soustavný profesní rozvoj je nedílnou součástí zvyšování kompetencí asistentů.
- (20) Účinným prvkem řídné správy v oblasti předškolního vzdělávání a péče může být rámec kvality nebo rovnocenný dokument. Podle odborného posudku a nedávného přezkumu politiky⁽²⁶⁾ mají země, které vytvářejí a provádějí rámce kvality, komplexnější a důslednější přístup k reformám. Je třeba, aby do tvorby rámce kvality byli zapojeni příslušní odborníci a zainteresované strany a aby se s tímto rámcem ztotožňovali.
- (21) Členské státy stanovily referenční úrovně a cíle týkající se účasti dětí na předškolním vzdělávání a péči. V roce 2002 stanovila Evropská rada v Barceloně cíle⁽²⁷⁾, aby bylo do roku 2010 zajištěno poskytování formální péče nejméně 90 % dětí v Unii ve věku od 3 let do věku povinné školní docházky a aby byla dostupná nejméně 33 % dětí mladších tří let. Tyto cíle byly znovu potvrzeny v Evropském paktu pro rovnost žen a mužů na roky 2011–2020. Analýza pokroku na cestě k dosažení těchto referenčních úrovní je podrobně popsána ve zprávě Komise o barcelonských cílech⁽²⁸⁾. Strategický rámec pro evropskou spolupráci v oblasti vzdělávání a odborné přípravy⁽²⁹⁾ stanovil pro děti ve věku od čtyř let do zahájení primárního vzdělávání referenční úroveň účasti ve výši 95 %.
- (22) Členské státy dosáhly v posledních letech dobrého celkového pokroku při zlepšování dostupnosti služeb předškolního vzdělávání a péče. Referenční úrovně „Vzdělávání a odborná příprava 2020“ a barcelonského cíle pro děti do tří let bylo dosaženo. Barcelonský cíl pro děti od 3 let do dosažení věku povinné školní docházky se navzdory pokroku, jehož bylo od roku 2011 dosaženo, dosud splnit nepodařilo. V roce 2016 se předškolního vzdělávání a péče účastnilo 86,3 % dětí z této věkové skupiny. Za těmito průměrnými údaji se však skrývají významné rozdíly mezi jednotlivými členskými státy, regiony a sociálními skupinami⁽³⁰⁾. Je zapotřebí dalšího úsilí s cílem zajistit, aby měly všechny děti přístup k vysoce kvalitnímu předškolnímu vzdělávání a péči, jakmile o to rodiče požádají. Zejména jsou zapotřebí zvláštní opatření, která zajistí lepší přístup pro děti ve znevýhodněném postavení⁽³¹⁾.
- (23) Cílem tohoto doporučení je dospět ke společnému chápání toho, co znamená kvalita v rámci systému předškolního vzdělávání a péče. Jsou v něm uvedena možná opatření, která by vlády měly zvážit podle své konkrétní situace. Toto doporučení je určeno rovněž rodičům, institucím a organizacím včetně sociálních partnerů a organizací občanské společnosti, jakož i výzkumným pracovníkům, jejichž cílem je toto odvětví posílit.
- (24) Předškolní vzdělávání a péči ve smyslu tohoto doporučení⁽³²⁾ je třeba chápat jako jakýkoliv regulovaný mechanismus, jehož prostřednictvím je zajišťováno vzdělávání a péče pro děti od jejich narození až do věku povinné školní docházky, a to bez ohledu na místo, financování, provozní dobu nebo obsah programů, a který zahrnuje zařízení denní péče o děti i denní péči rodinného typu, nabídky služeb financované ze soukromých nebo veřejných zdrojů a předškolní zařízení.
- (25) Toto doporučení plně respektuje zásadu subsidiarity a proporcionality,

DOPORUČUJE, ABY ČLENSKÉ STÁTY:

v souladu s vnitrostátními a evropskými právními předpisy, dostupnými zdroji a vnitrostátními okolnostmi a v úzké spolupráci se všemi příslušnými zúčastněnými stranami:

1. zlepšily přístup k vysoce kvalitním systémům předškolního vzdělávání a péče v souladu s prohlášeními obsaženými v dokumentu „Rámec kvality pro předškolní vzdělávání a péči“, který je uveden v příloze tohoto doporučení, a s 11. zásadou evropského pilíře sociálních práv;

⁽²⁵⁾ Profesionalizace asistentů péče o děti v rámci předškolního vzdělávání a péče: jak získat kvalifikaci, zpráva NESET II (2016) (Professionalisation of Childcare Assistants in Early Childhood Education and Care (ECEC): NESET II report (2016).

⁽²⁶⁾ Současný stav vnitrostátních rámců kvality předškolního vzdělávání a péče nebo rovnocenných strategických politických dokumentů, které vymezují kvalitu předškolního vzdělávání a péče v členských státech EU, zpráva NESET II 4/2017 (The current state of national early childhood education and care quality frameworks, or equivalent strategic policy documents, governing early childhood education and care quality in EU Member States, NESET II Report 4/2017).

⁽²⁷⁾ Dokument SN 100/1/02 REV 1.

⁽²⁸⁾ Dokument COM(2018) 273 final.

⁽²⁹⁾ Úř. věst. C 417, 15.12.2015, s. 25.

⁽³⁰⁾ Dokument COM(2018) 273 final.

⁽³¹⁾ Evropská komise 2017, Monitor vzdělávání a odborné přípravy.

⁽³²⁾ ISCED 0.1 a ISCED 0.2.

2. usilovaly o zajištění přístupnosti, cenové dostupnosti a inkluzivnosti služeb předškolního vzdělávání a péče. Mohly by být zváženy tyto možnosti:
 - a) důsledná podpora vývoje dětí poskytovaná co nejdříve prostřednictvím využívání služeb předškolního vzdělávání a péče;
 - b) analýza nabídky a poptávky ze strany rodin s cílem lépe přizpůsobit nabídku služeb předškolního vzdělávání a péče jejich potřebám při současném respektování volby rodičů;
 - c) analýza a řešení překážek, s nimiž se v rámci přístupu ke službám předškolního vzdělávání a péče a jejich používání mohou rodiny setkávat, jako jsou například náklady, překážky související s chudobou, zeměpisná poloha, nepružná provozní doba, překážky související s nedostatečnou péčí o děti se speciálními potřebami, kulturní a jazykové bariéry, diskriminace a nedostatek informací;
 - d) navázání kontaktů a spolupráce s rodinami, zejména těmi, jež se nacházejí ve zranitelném či znevýhodněném postavení, s cílem informovat je o možnostech a výhodách účasti na předškolním vzdělávání a péči a v relevantních případech i o dostupné podpoře, budovat důvěru v dané služby a vybízet k účasti od raného věku;
 - e) zajištění toho, aby všechny rodiny, které chtějí využívat služeb předškolního vzdělávání a péče, měly přístup k cenově dostupnému, vysoce kvalitnímu předškolnímu vzdělávání a péči, v ideálním případě prostřednictvím úsilí vynakládaného na příslušné úrovni správy s cílem zajistit právo získat vysoce kvalitní místo v rámci předškolního vzdělávání a péče;
 - f) poskytování inkluzivních služeb předškolního vzdělávání a péče všem dětem, včetně dětí z různých prostředí a se speciálními vzdělávacími potřebami, mimo jiné z důvodu zdravotního postižení, které umožní zamezit segregaci a budou motivovat k účasti dětí, a to bez ohledu na postavení jejich rodičů nebo pečovatелů na trhu práce;
 - g) podpora všech dětí, aby se naučily jazyk, v němž probíhá vzdělávání, při současném zohledňování a respektování jejich prvního jazyka;
 - h) posílení preventivních opatření, včasné odhalení problémů a náležitá péče o děti se speciálními potřebami a jejich rodiny, se zapojením všech příslušných aktérů, například vzdělávacích, sociálních nebo zdravotních služeb, jakož i rodičů;
3. podporovaly profesionalizaci pracovníků v oblasti předškolního vzdělávání a péče, včetně vedoucích pracovníků. V závislosti na stávající úrovni odborné kvalifikace a pracovních podmínkách může úspěšné úsilí zahrnovat například tato opatření:
 - a) zvýšení statusu povolání v oblasti předškolního vzdělávání a péče tím, že budou vytvořeny vysoké profesní normy, že bude pedagogům působícím v předškolním vzdělávání a péči nabídnut atraktivní profesní status a kariérní vyhlídky, že bude vynaloženo úsilí o dosažení větší genderové vyváženosti a budou vytvořeny možnosti profesionalizace zaměstnanců s nízkou nebo žádnou kvalifikací, jakož i zvláštní možnosti pro kvalifikaci asistentů;
 - b) zkvalitnění počátečního vzdělávání a kontinuálního profesního rozvoje s cílem plně zohlednit potřeby dětí, pokud jde o dobré životní podmínky, učení a vývoj, jakož i příslušný společenský vývoj, rovnost žen a mužů a plné porozumění právům dítěte;
 - c) poskytnutí času zaměstnancům, aby se mohli věnovat činnostem souvisejícím s jejich profesí, jako je například reflexe, plánování, komunikace s rodiči a spolupráce s jinými odborníky a kolegy;
 - d) vynaložení úsilí, aby byli pracovníci vybaveni takovými kompetencemi, které jim umožní reagovat na individuální potřeby dětí z různých prostředí a se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně zdravotního postižení, a aby byli připraveni na řízení různorodých skupin;
4. zlepšily přípravu vzdělávacích programů předškolních zařízení s cílem zohledňovat zájmy dětí, přispívat k jejich pohodě a naplňovat individuální potřeby a potenciál jednotlivých dětí, včetně těch, které mají speciální potřeby nebo se nacházejí ve zranitelném nebo znevýhodněném postavení. Přístupy podporující komplexní učení a vývoj dětí by mohly zahrnovat:
 - a) zabezpečování rovnováhy při zajišťování sociálně-emocionálního a kognitivního vývoje, při současném uznávání významu hry, kontaktu s přírodou, úlohy hudby, umění a fyzické aktivity;
 - b) podporu účasti, iniciativnosti, samostatnosti, řešení problémů a kreativity, jakož i podporu předpokladů k učení, pokud jde o argumentování, zkoumání a spolupráci;

- c) podporu empatie, soucitu, vzájemného respektu a povědomí o rovnosti a rozmanitosti;
 - d) poskytování příležitostí k přímému kontaktu s jazyky v předškolním věku a jazykové učení hrou; a
 - e) případné zvážení vícejazyčných programů uzpůsobených pro předškolní zařízení, které by zohledňovaly rovněž speciální potřeby dětí hovořících dvěma nebo více jazyky;
 - f) nabídku poradenství poskytovatelům ohledně využívání digitálních nástrojů a vznikajících nových technologií přiměřeně danému věku;
 - g) prosazování další integrace předškolního vzdělávání a péče do kontinuálního vzdělávání a podporu spolupráce mezi zaměstnanci, rodiči a poradenskými službami na úrovni zařízení předškolního vzdělávání a péče a základních škol;
 - h) podporu vzdělávacího prostředí, které je inkluzivní, demokratické a participativní a v němž bude dán prostor všem dětem;
5. podporovaly transparentní a jednotné monitorování a hodnocení služeb předškolního vzdělávání a péče na příslušných úrovních s ohledem na tvorbu politik a jejich provádění. Efektivní přístupy by mohly zahrnovat:
- a) využívání nástrojů sebehodnocení, dotazníků a pokynů pro pozorování v rámci řízení kvality na úrovni systému a služeb;
 - b) využívání vhodných a věkově přiměřených metod, jež podpoří účast dětí a umožní naslouchat jejich názorům, obavám a myšlenkám a brát v úvahu hledisko dětí v procesu hodnocení;
 - c) využívání stávajících nástrojů ke zlepšení inkluzivnosti předškolního vzdělávání a péče, jako je například nástroj sebereflexe zaměřený na inkluzivní vzdělávací prostředí v rámci předškolního vzdělávání, který vytvořila Evropská agentura pro speciální a inkluzivní vzdělávání;
6. vynakládaly úsilí o zajištění odpovídajícího financování a právního rámce pro poskytování služeb předškolního vzdělávání a péče. Mohly by být zváženy tyto možnosti:
- a) posilování investic do předškolního vzdělávání a péče se zaměřením na dostupnost, kvalitu a cenovou dostupnost, včetně případného využití možností financování, které nabízejí evropské strukturální a investiční fondy;
 - b) vytváření a uplatňování individualizovaných celostátních nebo regionálních rámců kvality;
 - c) podpora lepší spolupráce mezi jednotlivými službami pro rodiny a děti nebo jejich další integrace, především se sociálními a zdravotnickými službami, jakož i školami, a to na celostátní, regionální a místní úrovni;
 - d) začlenění komplexních politik pro zajištění ochrany a bezpečnosti dětí do systému předškolního vzdělávání a péče s cílem pomoci chránit děti před všemi formami násilí;
 - e) vytvoření systému, jehož cílem bude:
 - (1) silná kultura dialogu a reflexe podporující trvalý proces rozvoje a učení všech aktérů na všech úrovních;
 - (2) vysoce kvalitní infrastruktura předškolního vzdělávání a péče a vhodné zeměpisné rozmístění ve vztahu k prostředí, v němž děti žijí;
7. prostřednictvím stávajících rámců a nástrojů podávaly zprávy o zkušenostech a pokroku, pokud jde o přístup k systémům předškolního vzdělávání a péče a jejich kvalitě.

VÍTÁ ZÁMĚR KOMISE:

- 8. usnadňovat výměnu zkušeností a osvědčených postupů mezi členskými státy v kontextu strategického rámce spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy a následných programů, jakož i v rámci Výboru pro sociální ochranu;
- 9. podporovat spolupráci členských států na základě jejich poptávky organizováním vzájemného učení a vzájemného poradenství;

10. podporovat spolupráci se sítí OECD pro předškolní vzdělávání a péči s cílem usnadnit šíření výsledků a zabránit zdvojování úsilí;
11. podporovat rozvoj vysoce kvalitních služeb inkluzivního předškolního vzdělávání a péče zpřístupněním financování ze strany Unie, zejména v rámci programu Erasmus+ a případně z evropských strukturálních a investičních fondů včetně programu Interreg, aniž by tím byla dotčena jednání o příštím víceletém finančním rámci;
12. navrhnout aktualizovanou evropskou referenční úroveň nebo cíl v oblasti předškolního vzdělávání a péče zaměřené na poskytování služeb, a to v souladu s revidovanou referenční úrovní v rámci ET2020 a barcelonskými cíli a po konzultacích s členskými státy. O tomto návrhu referenční úrovně spolu s dalšími navrhovanými evropskými referenčními úrovněmi v oblasti vzdělávání a odborné přípravy by měla jednat a rozhodovat Rada v kontextu přípravy nového strategického rámce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy na období po roce 2020;
13. podat Radě zprávu o opatřeních navazujících na toto doporučení v souladu se způsoby podávání zpráv v kontextu stávajících rámců a nástrojů.

V Bruselu dne 22. května 2019.

Za Radu

předseda

C. B. MATEI

PŘÍLOHA

Děti mají právo na cenově dostupné a kvalitní vzdělávání a péči v raném věku.

Evropský pilíř sociálních práv

Učení a vzdělávání začínají od narození, přičemž raný věk je v životě dětí obdobím, které je nejvíce formuje, protože se vytváří základy pro jejich celoživotní rozvoj. Tento rámec kvality stanoví klíčové zásady a evropský přístup k vysoce kvalitním systémům předškolního vzdělávání a péče na základě osvědčených postupů v členských státech EU a nejnovějšího výzkumu. Obsahuje deset prohlášení o kvalitě, která jsou rozčleněna podle pěti širších oblastí kvality: přístup, pracovníci, vzdělávací program, monitorování a hodnocení a řízení a financování. Deset prohlášení o kvalitě popisuje hlavní rysy vysoce kvalitních služeb, jak byly identifikovány v praxi. Rámec kvality je nástroj řízení, který má sloužit jako vodítko při vytváření a uplatňování systémů předškolního vzdělávání a péče.

Hlavním cílem rámce je popsat systém, který může poskytovat vysoce kvalitní předškolní vzdělávání a péči pro všechny děti, a jeho koncepci; je založen na těchto zásadách:

- vysoce kvalitní služby mají zásadní význam v tom, že přispívají k rozvoji dětí a jejich učení a z dlouhodobého hlediska zvyšují jejich šance na vzdělání;
- zásadní význam má účast rodičů jako partnerů těchto služeb – rodina je nejdůležitějším zázemím, v němž děti vyrůstají a vyvíjejí se, a rodiče (a opatrovníci) jsou zodpovědní za dobré životní podmínky, zdraví a vývoj dětí, o které pečují;
- služby předškolního vzdělávání a péče musí být zaměřeny na děti, musí aktivně děti zapojovat a zohledňovat jejich názory.

RÁMEC KVALITY EU PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ A PÉČI

PŘÍSTUP ke kvalitním službám předškolního vzdělávání a péče pro všechny děti přispívá k jejich zdravému vývoji a úspěchu ve vzdělávání, pomáhá zmenšovat sociální nerovnosti a snižuje rozdíly v kompetencích mezi dětmi z různých socioekonomických prostředí. Spravedlivý přístup má také zásadní význam pro to, aby se rodiče, zejména ženy, pružně (znovu) začleňovali do trhu práce.

Prohlášení o kvalitě:

1. Poskytování služeb, které jsou dosažitelné a cenově dostupné pro všechny rodiny a jejich děti

Pevným základem umožňujícím přístup pro všechny děti je všeobecný právní nárok na služby předškolního vzdělávání a péče. Údaje o obyvatelstvu a průzkumy mezi rodiči, pokud jde o poptávku po místech v zařízeních předškolního vzdělávání a péče, mohou sloužit jako základ pro odhad budoucích potřeb a přízpůsobení kapacit.

V rámci poskytování služeb lze řešit překážky, které mohou bránit rodinám a dětem v účasti, například prostřednictvím úpravy požadovaných poplatků za předškolní vzdělávání a péči, aby byl přístup umožněn i nízkopříjmovým domácnostem. Je rovněž prokázáno, že pružná provozní doba a další opatření mohou umožnit účast zejména dětí pracujících matek, dětí z domácností s jedním rodičem a z menšinových nebo znevýhodněných skupin.

Poskytování služeb, které jsou rovnoměrně rozloženy v městských a venkovských oblastech, bohatých a chudých čtvrtích a v regionech, může rozšířit přístup pro znevýhodněné skupiny ve společnosti. Dosažitelnost a cenová dostupnost vysoce kvalitních služeb ve čtvrtích, v nichž bydlí chudé rodiny, menší nebo rodiny migrantů či uprchlíků, mají podle všeho největší podíl na podpoře spravedlnosti a sociálního začleňování.

2. Poskytování služeb, které podporuje účast, posiluje sociální začleňování a akceptuje rozmanitost

Zařízení předškolního vzdělávání a péče mohou aktivně podporovat účast tím, že zapojí rodiče, rodiny a pečovatele do rozhodovacích procesů (např. do rodičovských výborů). Oslovení rodin – zejména rodičů samoživitelů a znevýhodněných rodin či rodin z řad menšin nebo migrantů – cílenými iniciativami umožňuje, aby tyto rodiny vyjádřily své potřeby a aby dané služby tyto potřeby zohledňovaly při přizpůsobování služeb požadavkům místních komunit.

Lze podporovat přijímání pracovníků z marginalizovaných skupin, skupin z řad migrantů nebo menšinových skupin, neboť se ukázalo, že je výhodné, když složení personálu v zařízeních předškolního vzdělávání a péče odráží rozmanitost dané komunity.

Vytváření vstřícného prostředí pro děti, které si váží jejich jazyků, kultury a původu, přispívá k rozvoji jejich pocitu sounáležitosti. K vstřícnému postoji a podpoře bilingvních dětí připravuje zaměstnanci i náležitý kontinuální profesní rozvoj.

Zařízení předškolního vzdělávání a péče mohou vypracovat osvědčené postupy v rodinách v zájmu hladkého přechodu z domácího prostředí do uvedených zařízení i podporovat vysokou úroveň účasti rodičů organizováním konkrétních iniciativ.

PRACOVNÍCI jsou nejvýznamnějším faktorem pro pohodu dětí, jejich učení a vývoj. Proto jsou pracovní podmínky a profesní rozvoj pracovníků považovány za zásadní složku kvality.

Prohlášení o kvalitě:

3. Řádně kvalifikovaní pracovníci s počáteční a kontinuální odbornou přípravou, která jim umožňuje plnit svou profesní úlohu

Efektivní systémy předškolního vzdělávání a péče se zabývají možností posílení profesního statusu pracovníků, který je všeobecně uznáván jako jeden z klíčových faktorů kvality, prostřednictvím zvyšování kvalifikační úrovně a nabídky atraktivního profesního statusu a flexibilních kariérních vyhlídek, jakož i alternativních možností pro asistenty. K tomu lze přispět vynaložením úsilí o zajištění takového pedagogického sboru, který bude složen z vysoce kvalifikovaných odborníků, jež jsou plně kvalifikovaní v oboru pedagogiky předškolního věku, jakož i pomocného personálu.

Nejmodernější programy počátečního vzdělávání jsou koncipovány společně s odborníky z praxe a zajišťují dobrou vyváženost mezi teorií a praxí. Přínosem je i to, když vzdělávací programy připravují pracovníky na kolektivní práci a posilují jejich kompetence v oblasti reflexe. Takové programy mohou těžit z odborné přípravy pracovníků na práci s jazykově a kulturně rozmanitými skupinami z rodin menšin a migrantů a nízkopříjmových rodin.

Pracovníci, kteří jsou schopni vnímat vývojové potřeby, zájmy a potenciál malých dětí a v jejich vývoji a učení odhalovat potenciální problémy, mohou vývoj a učení dětí podporovat aktivněji. Pravidelné, individuálně uzpůsobené příležitosti kontinuálního profesního rozvoje jsou prospěšné pro všechny pracovníky, včetně asistentů a pomocných zaměstnanců.

Pokud jde o nezbytné prvky vývoje a psychologie dětí, měly by kompetence pracovníků v souladu s různými strukturami odborné přípravy v členských státech zahrnovat i znalost systémů na ochranu dítěte a obecněji práv dítěte.

4. Vstřícné pracovní podmínky včetně profesního vedení, které vytváří příležitosti pro pozorování, reflexi, plánování, týmovou práci a spolupráci s rodiči

Systémy předškolního vzdělávání a péče, které se zaměřují na zlepšení pracovních podmínek, včetně přiměřenější úrovně mezd, mohou učinit zaměstnání v předškolním vzdělávání a péči přitažlivějším pro lépe kvalifikované pracovníky, kteří hledají vhodnou profesní dráhu.

Poměr počtu dospělých k počtu dětí a velikost skupin jsou nejvhodnější, pokud jsou navrhovány přiměřeně věku a složení skupiny dětí, jelikož menší děti vyžadují větší pozornost a péči.

Ukázalo se, že profesní vzdělávací společenství, pokud existují v rámci zařízení a mimo něj, mají pozitivní dopad v tom smyslu, že poskytují čas a prostory pro kolegiální praxi pracovníků a jejich společnou práci.

Nabídka mentorství a supervize pro nově přijaté pracovníky během zaškolení jim může pomoci, aby mohli co nejdříve začít plnit svoji profesní úlohu.

VZDĚLÁVACÍ PROGRAM je účinným nástrojem ke zlepšení pohody, vývoje a učení dětí. Obecný pedagogický rámec stanoví zásady pro podporu vývoje a učení dětí prostřednictvím postupů vzdělávání a péče, které odpovídají zájmům, potřebám a možnostem dětí.

Prohlášení o kvalitě:

5. Vzdělávací program založený na pedagogických cílech, hodnotách a přístupech, které dětem umožňují dosáhnout plného potenciálu, se zohledněním jejich sociálního, emocionálního, kognitivního a fyzického vývoje a jejich pohody

Pedagogické přístupy, které se soustřeďují na dítě, mohou lépe napomáhat celkovému vývoji dětí a podporovat jejich učební strategie a kognitivní i nekognitivní vývoj, pokud se budou systematictěji opírat o učení na základě zkušeností, hry a sociální interakce.

Je přesvědčivě prokázáno, že přínosem je explicitní vzdělávací program, neboť poskytuje soudržný rámec pro péči, vzdělávání a socializaci jako nedílné součásti předškolního vzdělávání a péče. Takový rámec v ideálním případě vymezuje pedagogické cíle umožňující pedagogům přizpůsobit svůj přístup individuálním potřebám dětí a může sloužit jako vodítko pro zajištění vysoce kvalitního vzdělávacího prostředí. Je v něm náležitě zohledněno zajištění dostupnosti knih a dalších tištěných materiálů, které napomáhají rozvoji gramotnosti dětí.

Podporou rozmanitosti, rovnosti a povědomí o významu jazyků napomáhá efektivní rámec vzdělávacího programu začleňování migrantů a uprchlíků. Může přispívat k rozvoji jejich mateřského jazyka i jazyka, v němž probíhá výuka.

6. Vzdělávací program, který vyžaduje, aby pracovníci spolupracovali s dětmi, kolegy a rodiči a zamýšleli se nad svou vlastní praxí

Vzdělávací program může pomoci lépe zapojit rodiče, zúčastněné strany a pracovníky a zajistit, aby přiměřeněji odpovídal potřebám, zájmům a potenciálu dětí.

Ve vzdělávacím programu mohou být vymezeny úlohy a postupy pro pracovníky za účelem pravidelné spolupráce s rodiči, jakož i s kolegy působícími v jiných službách pro děti (včetně zdravotnictví, sociální péče a vzdělávání).

Vzdělávací program může v rámci možností poskytnout vodítko pracovníkům předškolního vzdělávání a péče ohledně úzké spolupráce s pracovníky škol, pokud jde o přechod dětí na základní nebo mateřské školy.

MONITOROVÁNÍ A HODNOCENÍ přispívají k zachování kvality. Tím, že poukazují na silné a slabé stránky, mohou být jejich postupy důležitými součástmi posilování kvality v systémech předškolního vzdělávání. Mohou podporovat zúčastněné strany a tvůrce politik při provádění iniciativ, které odpovídají potřebám dětí, rodičů a místních komunit.

Prohlášení o kvalitě:

7. Monitorování a hodnocení poskytují informace na příslušné místní, regionální nebo celostátní úrovni s cílem podpořit trvalé zkvalitňování politiky a praxe

Transparentní informace o službě a pracovnících nebo o provádění vzdělávacího programu na vhodné – celostátní, regionální nebo místní – úrovni mohou pomoci zlepšit kvalitu.

Pravidelná informační zpětná vazba může usnadnit postup hodnocení politik, mimo jiné tím, že umožní analyzovat využívání veřejných finančních prostředků a toho, co je efektivní a v jakém kontextu.

K určení vzdělávacích potřeb pracovníků a přijímání správných rozhodnutí, jak nejlépe zlepšit kvalitu služeb a profesní rozvoj, napomůže včasné shromažďování relevantních údajů ze strany vedoucích pracovníků v předškolním vzdělávání.

8. Monitorování a hodnocení, které jsou v nejvlastnějším zájmu dítěte

V zájmu ochrany práv dítěte by do systému předškolního vzdělávání a péče měly být začleněny komplexní politiky zaměřené na ochranu a bezpečnost dětí s cílem pomoci chránit děti před všemi formami násilí. Účinné politiky ochrany dětí zahrnují čtyři široké oblasti: 1) politika; 2) lidé; 3) postupy a 4) odpovědnost. Další informace o těchto oblastech lze najít v dokumentu „Normy pro ochranu dětí a jejich uplatňování“ vydaném sítí Keeping Children Safe.

Postupy monitorování a hodnocení mohou napomáhat aktivnímu zapojování a spolupráci mezi všemi zúčastněnými stranami. K postupům monitorování a hodnocení mohou přispět – a mít z nich prospěch – všichni, kdo se podílejí na rozvoji kvality.

Z dostupných důkazů vyplývá, že kombinace monitorovacích metod (např. pozorování, dokumentace, slovní hodnocení kompetencí a učení dětí) může poskytnout užitečné informace a popsat zkušenosti dětí a jejich rozvoj, přičemž může také napomoci hladkému přechodu na základní školu.

Lze vytvořit monitorovací nástroje a participativní hodnotící postupy s cílem umožnit dětem, aby se vyjádřily a otevřeně hovořily o svých zkušenostech s učením a socializací v zařízeních.

ŘÍZENÍ A FINANCOVÁNÍ jsou nezbytné k zajištění toho, aby služby předškolního vzdělávání a péče mohly plnit svou úlohu, pokud jde o osobní rozvoj a učení dětí, zmenšování rozdílů v dosažených výsledcích a podporu sociální soudržnosti. Kvalita je výsledkem komplexních a soudržných veřejných politik, které propojují předškolní vzdělávání a péči s dalšími službami zaměřenými na dobré životní podmínky malých dětí a jejich rodin.

Prohlášení o kvalitě:

9. Zúčastněné strany mají jasné a společné chápání své role a úkolů a jsou si vědomy, že se očekává, že budou spolupracovat s partnerskými organizacemi

Pro poskytování služeb předškolního vzdělávání a péče je přínosná úzká spolupráce se všemi službami činnými v zájmu dětí, včetně sociálních a zdravotnických služeb, škol a místních zainteresovaných stran. Taková mezirezortní spojení se ukázala efektivnějšími tehdy, pokud byla založena na soudržném politickém rámci, který může aktivně podporovat spolupráci a dlouhodobé investice do místních komunit.

Pro účely koncepce služeb předškolního vzdělávání a péče a jejich poskytování se ukázalo jako klíčové zapojení zainteresovaných stran.

Pozitivní vliv na kvalitu systému může mít začlenění nebo koordinace služeb odpovědných za jednotlivé předpisy upravující předškolní vzdělávání a péči.

10. Právní předpisy, regulace nebo financování podporují pokrok směrem k všeobecnému nároku na vysoce kvalitní cenově dostupné předškolní vzdělávání a péči, přičemž o pokroku jsou pravidelně podávány zprávy příslušným zainteresovaným stranám

Lepší kvality v poskytování služeb pro všechny děti by mohlo být lépe dosaženo postupným vytvářením všeobecného právního nároku. Zahrnuje to i podporu účasti na předškolním vzdělávání a péči od raného věku. Bylo by užitečné zjistit, zda tržně orientované služby předškolního vzdělávání a péče vytvářejí nerovný přístup nebo vedou k nižší kvalitě pro znevýhodněné děti, a v případě potřeby naplánovat nápravná opatření.

Přínosem by očividně bylo úzké propojení s politikami v oblasti zaměstnanosti a zdraví a sociálními politikami, neboť může podpořit efektivnější přerozdělení zdrojů tím, že budou vyčleněny další finanční prostředky pro znevýhodněné skupiny a čtvrti.

